

**Svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Horšovský Týn
1953–1960**

Inventář

EL NAD č.: 164
AP č.: 461

Mgr. Radka Kinkorová
Horšovský Týn 2017

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií.....	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu.....	5
III. Archivní charakteristika archivního fondu.....	6
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	6
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky.....	6
Seznam použitých pramenů a literatury.....	7

Příloha

Seznam použitých zkratk	8
-------------------------------	---

Inventární seznam.....	9
-------------------------------	----------

I. Vývoj původce archiválií

Po skončení druhé světové války se političtí vězni, odbojáři a ti, kteří bojovali na válečných frontách, sdružovali ve společných organizacích. Postupně vytvořili několik sdružení: Svaz národní revoluce, Svaz osvobozených politických vězňů a pozůstalých po politických obětech nacismu, Sdružení národního boje za svobodu, Sdružení zahraničních vojáků, Sdružení českých partyzánů, Sdružení účastníků pražského povstání. Pod vlivem Komunistické strany Československa (KSČ) došlo v květnu 1948 ke sloučení jednotlivých organizací v jednu, jež byla pojmenována Svaz bojovníků za svobodu (SBS). Do této organizace se včlenila rovněž Československá obec legionářská sdružující účastníky bojů 1. světové války a fungující již od roku 1921.

Nově koncipovaná asociace měla sdružit všechny bojovníky za národní svobodu v první i druhé světové válce a rovněž pozůstalé po těchto osobách. Stanovy svazu dávaly jeho členům za úkol pečovat o tradici československého boje za svobodu. Svaz měl i nadále podporovat brannost, zachovávat slovanskou vzájemnost, pěstovat svazky se zahraničními spolky účastníků boje proti nacismu, opatrovat odkaz národního boje za svobodu a rovněž hájit zájmy jednotlivých členů. Spolek vyvíjel politickou, kulturní, vědeckou, výchovnou, osvětovou a sociální činnost. Organizoval schůze, přednášky, slavnosti, výstavy, divadelní a filmová představení, zájezdy a jiné kulturní akce, mohl zřizovat spolkové knihovny, čítárny, vydávat časopis, soustřeďovat archivní, literární a dokumentační materiály o činnosti účastníků boje proti nacismu, navazoval a udržoval styky se zahraničními skupinami, mohl podávat návrhy veřejné správě a legislativě. Dále svaz pořádal spolkové sbírky a doplňoval státní péči o opuštěné, nemajetné a nemocné členy, vdovy a sirotky po členech a padlých, poskytoval bezúročný úvěr potřebným, zajišťoval rekreaci pro členy, zastupoval zájmy členů před úřady a inicioval zákonnou úpravu výhod pro své členy.

Členy spolku se mohli stát českoslovenští státní občané, kteří byli účastníky bojů za první světové války v letech 1914–1918 a v rámci územních sporů o hranice Československa v roce 1919 (legionáři ve smyslu zákona č. 462/1919 Sb. zák. a nař.,¹ italská domobrana a dobrovolníci z let 1918–1919 ve smyslu příslušných vládních nařízení) anebo se zúčastnili bojů v řadách Rudé armády do roku 1922. Dále ti, kteří byli osobami činnými v podzemní bojové organizaci nebo osobami politicky činnými v zahraničním boji, v obou případech po dobu tří měsíců nebo po dobu kratší, pokud byli vězněni, internováni, odvečeni; i ti, jež sice nebyli organizováni v bojové skupině, ale vykonali hrdinský čin nebo skutek vážně ohrožující chod válečného hospodářství. Členy se mohli stát i účastníci národního povstání se zbraní v ruce, účastníci pražského povstání, kteří se v době od 5. do 8. května 1945 účastnili ozbrojených bojů nebo vykonávali pomocné vojenské úkoly. Rovněž ti, kteří byli v době od 21. května 1938 do 4. května 1945 omezeni na osobní svobodě vězněním, internováním, odvečením pro bojovou nebo politickou činnost nebo z důvodů politické, národní, rasové nebo náboženské persekuce, trvalo-li omezení tři měsíce nebo dobu kratší, pokud došlo k újmě na zdraví. Členy svazu se stávali příslušníci československých zahraničních vojsk, partyzánských útvarů, mezinárodních brigád a španělské republikánské armády nebo českoslovenští státní občané, kteří konali mezi 30. zářím 1938 a 9. květnem 1945 vojenskou službu v některé ze spojeneckých armád. Do svazu vstupovali rovněž pozůstalí po výše uvedených osobách, a to i tehdy, pokud zemřela po 5. květnu 1945, vždy však jen jediný rodinný příslušník (manžel nebo manželka, děti, osvojenci, druh nebo družka, rodiče a sourozenci). Čestným členem in memoriam byl každý padlý nebo umučený účastník prvního nebo druhého boje za svobodu.

Po sloučení organizací do Svazu bojovníků za svobodu v celozemském měřítku následovalo slučování těchto spolků i na místní úrovni.

---

¹ Zákon č. 462/1919 Sb. zák. a nař., o propůjčování míst legionářům.

Místní jednota Svazu bojovníků za svobodu v Horšovském Týně, z níž se později vyvinula okresní organizace, byla ustavena na slučovací schůzi konané dne 18. července 1948 za účasti 94 členů horšovskotýnských poboček: Československé obce legionářské,² Svazu osvobozených politických vězňů a pozůstalých po obětech nacismu,³ Svazu národní revoluce⁴ a Svazu českých partyzánů⁵. Ustavující valná hromada se konala v sále hostince Myslivna v Horšovském Týně dne 21. listopadu 1948. Na ní odstoupil přípravný výbor a byli zvoleni funkcionáři, předsedou se stal Václav Šperl. Nově ustavená organizace ve své činnosti navázala především na působení dosavadního Svazu osvobozených politických vězňů.

Jednotu bylo možné ustavit v každé obci, kde se sdružilo alespoň dvacet členů. Jednota také mohla se souhlasem ústředního výboru Svazu bojovníků za svobodu působit pro několik obcí, jak tomu bylo i v případě jednot založených na horšovskotýnském okrese. Jednotu spravovala valná hromada, členská schůze, výbor jednoty a předsednictvo jednoty. Místní jednoty pak byly základními organizacemi okresní organizace.

Na celostátní konferenci konané ve dnech 17. a 18. listopadu 1951 došlo ke sloučení českého Svazu bojovníků za svobodu se slovenským svazem do jediné organizace působící v rámci Československé republiky a nazvané Svaz protifašistických bojovníků (SPB). V téže době vyšlo rozhodující usnesení i z mimořádné schůze výboru místní jednoty SPB Horšovský Týn konané 17. listopadu 1951, kterým se ze stávající horšovskotýnské místní jednoty měla oddělit část členstva z pohraniční oblasti a vytvořit samostatnou místní jednotu se sídlem v Hostouni ke dni 25. listopadu 1951. Místní jednota v Horšovském Týně určila, že členské schůze se budou konat střídavě v Horšovském Týně a v Semněvicích. Zároveň ustanovila, že jednota v Horšovském Týně převezme úkol okresního výboru do valné hromady, na níž bude zvolen okresní výbor a výbor místní jednoty.

Později se horšovskotýnská jednota rozdělila na další místní jednoty. Koncem roku 1954 byla založena samostatná místní jednota Svazu protifašistických bojovníků v Mezholezích (28 členů), začátkem roku 1955 v Bělé nad Radbuzou (24 členů) a rovněž měla být založena v Meclově (46 členů). O nové místní jednotě SPB v Meclově se však znovu jednalo v lednu 1963 s tím, že horšovskotýnská jednota bude čítat 54 členů a meclovská 44 členů a že ustavující schůze proběhne 15. března 1963. Snahy o ustavení samostatné místní jednoty SPB v Bělé nad Radbuzou se datují od roku 1952, kdy byl již připraven první seznam členů připadajících v úvahu pro založení nové místní jednoty SPB. Po projednání s městským výborem KSČ a MAV NF v Bělé nad Radbuzou zde byla ustavena místní jednota pro 25 členů z Bělé nad Radbuzou a nejbližšího okolí dne 8. ledna 1955.

Jednoty fungující pod okresní organizací SPB však byly nakonec čtyři: místní jednota v Horšovském Týně, jejíž členové pocházeli především z obcí Horšovský Týn, Polžice, Srby, Meclov, Otov a Poběžovice; místní jednota v Bělé nad Radbuzou se členy v Bělé nad Radbuzou, Bezděkově (dnes okres Tachov), Hostouni a okolí; místní jednota Puclice se členy v Puclicích,⁶ Doubravě, Bukovci a okolí a místní jednota Mezholezy se členy v Mezholezích, Bukové, Ostromeči, Velkém Malahově a Semněvicích.

---

² Československá obec legionářská, odbočka Horšovský Týn zahájila činnost 28. října 1946, Zemský národní výbor schválil její stanovy 23. prosince 1947. Na své mimořádné valné hromadě konané 7. listopadu 1948 byla odsouhlasena likvidace pobočky ke dni 14. listopadu 1948.

³ Odbočka Svazu osvobozených politických vězňů a pozůstalých po obětech nacismu v Horšovském Týně byla ustanovena 10. března 1946 (okresní výbor v Horšovském Týně 19. května 1946), Zemským národním výborem schválena 17. prosince 1946. Likvidována byla na mimořádné valné hromadě konané dne 7. listopadu 1948.

⁴ Svaz národní revoluce, odbočka Horšovský Týn pracovala již od roku 1946, Zemským národním výborem byla schválena 28. dubna 1948.

⁵ Na vyzvu krajského předsednictva v Plzni byl ustaven přípravný výbor pro založení pobočky Sdružení českých partyzánů v Horšovském Týně dne 11. dubna 1948.

⁶ Svaz osvobozených politických vězňů a pozůstalých po obětech nacismu, pobočka Puclice a okolí zde fungoval již v roce 1947 (SOkA Domažlice, fond *Místní národní výbor Puclice*, karton č. 27, inv. č. 106 – složka *Spolky*

V roce 1958 měla okresní organizace 209 členů (v roce 1950 horšovskotýnská dosud nerozdělená jednota čítala 250 členů).

Nejvyšším orgánem okresní organizace SPB byla okresní konference, která se scházela jednou za dva roky. Účastnili se jí delegáti s hlasem rozhodujícím, zvolení na výročních členských schůzích místních organizací. V mezidobí představoval nejvyšší orgán okresní výbor, zvolený okresní konferencí a scházející se jednou za dva měsíce. Členové okresního výboru volili po okresní konferenci předsednictvo okresního výboru, které se scházelo jedenkrát za čtrnáct dní. Předsednictvo tvořili: předseda, místopředseda, jednatel a další funkcionáři. Předsednictvo plnilo úkoly dané usneseními okresního výboru a řídilo práci okresní organizace. Okresní konference volila také okresní kontrolní a revizní komisi.

Zasedání ÚV SPB konané 22. června 1957 v Praze rozhodlo o ustavení dokumentárních komisí v krajích, které se soustředily na shromažďování dokumentace. Soustředění archivního a muzejního materiálu z druhého národního odboje bylo ostatně zahájeno již záhy po skončení války, kdy se sebraný dokumentační materiál předával do Památníku osvobození v Husově ulici v Praze, a to na základě usnesení z porad zástupců ministerstev, kulturních institucí a organizací sdružujících účastníky prvního a druhého odboje.⁷

V roce 1960 došlo v souvislosti se sloučením okresu Domažlice a okresu Horšovský Týn v důsledku územní reorganizace rovněž ke spojení okresních organizací Svazu protifašistických bojovníků. Nástupcem Okresního výboru SPB Horšovský Týn se stal Okresní výbor SPB Domažlice.⁸

Z dochovaného archivního materiálu není zřejmé, kde organizace sídlila. Ale ještě v roce 1958 neměl sekretariát okresní organizace vlastní místnost, jak sděluje zpráva o činnosti Okresního výboru SPB Horšovský Týn z 16. února 1958.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Archiválie fondu Svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Horšovský Týn, z něž byl během pořádání vyčleněn archivní fond Svaz protifašistických bojovníků – místní organizace Horšovský Týn (č. j. SOAP/010-0668/2016 ze dne 1. září 2016), byly do okresního archivu převzaty ve dvou předáních. K prvnímu došlo 8. ledna 1960 (přírůstková kniha jej nezaznamenává), tehdy archiv převzal zprávy o činnosti jednoty a okresního výboru, zprávy a hlášení, členské přihlášky, dále písemnosti blíže nazvané pouze „spisy“, „pošta a různé“, členské přihlášky – prověřovací komise, zápisy ze schůzí, prezence schůzí, písemnosti týkající se sociálních a organizačních záležitostí, pracovní plány a korespondenci, vše z let 1945–1958. Druhé doložené převzetí archiválií proběhlo 30. prosince 1965, v přírůstkové knize je zaznamenáno pod číslem přírůstku 2/1966. Tehdy archiv získal písemnosti vztahující se k patronátu nad jednotnými zemědělskými družstvy (JZD) a film, na kterém členové SPB zdokumentovali svá jednání o ustavování JZD Buková a JZD Mezholezy a o zavedení elektrického světla a pohonu. Tento film bohužel nebyl nikdy evidován na kartách JAF a zůstal nezvěstný.

O ukládání spisů u původce se nedochoval žádný doklad. Organizace měla k dispozici Spisový a skartační plán pro vyřazování písemností organizací a sekretariátu Svazu protifašistických bojovníků, který je součástí Směrnice pro vyřazování (skartaci) písemností

1947–1948).

⁷ Soustředění archivního a muzejního materiálu. *Hlas osvobozených : týdeník Svazu osvobozených politických vězňů*, 1945, ročník 1, č. 5 (3. 8.), nestr.

⁸ Organizace existuje dodnes, jen v průběhu doby změnila několikrát název. V roce 1969 byl Svaz protifašistických bojovníků přejmenován na Český svaz protifašistických bojovníků a v roce 1990 se vrátil k někdejšímu názvu Svaz bojovníků za svobodu. V devadesátých letech 20. století pak byly upraveny i jeho stanovy.

Svazu protifašistických bojovníků z 8. prosince 1959, platné od 1. ledna 1960, podle něhož měl v okresech dokumenty opatřovat skartačními znaky referent, předseda nebo jednatel výboru. Dochované dokumenty však nenesou známky aplikace tohoto předpisu.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond Svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Horšovský Týn obsahuje archiválie pocházející z let 1953–1960. Název fondu je zvolen podle názvu původce v době, v níž ukončil svoji činnost.

V roce 2016 byl proveden vnitřní přesun 4 kartonů včetně jednoho podacího deníku a 29 fotografií o celkovém rozsahu 0,44 bm z tohoto archivního fondu do nově vzniklého archivního fondu Svaz protifašistických bojovníků – místní organizace Horšovský Týn (čj. SOAP/010-0668/2016 ze dne 1. 9. 2016).

Dochovaly se pouze spisy, které zpracovatelka uspořádala do věcných skupin na základě Spisového a skartačního plánu pro vyřazování písemností organizací a sekretariátu Svazu protifašistických bojovníků, který je součástí Směrnice pro vyřazování (skartaci) písemností Svazu protifašistických bojovníků z 8. prosince 1959, platné od 1. ledna 1960. Tento spisový a skartační plán člení dokumenty do následujících agend:

sekretariát předsedy (mj. pokyny, směrnice, prohlášení a usnesení orgánů KSČ, NF, SPB zasílané na vědomí; zápisy ze schůzí předsednictva a výborů, okresní konference, styk a spolupráce s ostatními orgány NF); zvláštní úkoly (např. návrhy na vyznamenání odbojářů, přihlášky členů, seznamy odbojových skupin aj.); právní a osobní agenda (evidence zaměstnanců, poradenská a intervenční služba, odškodnění); zahraniční styky; agitačně propagační oddělení (mj. dokumenty, materiály a propagace výstav, dokumentární vzpomínky); sociální oddělení (mj. pomoc členům při jednání s úřady); organizační oddělení (zápisy o průběhu akcí, hmotné zabezpečení, revize). V inventarizovaném archivním fondu se však nacházejí pouze některé z těchto věcných skupin.

Po formální stránce je inventář zpracován podle metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek č. j. SOAP/006–0767/2010 a jeho dodatku č. j. SOAP/006–1300/2014 a dále podle metodického návodu č. 1/2013 odboru archivní správy a spisové služby ministerstva vnitra č. j. MV–46913/AS–1/AS–2013.

Během pořádání nebyly vyřazeny žádné archiválie. Jazykem archiválií je čeština. Fyzický stav archivního fondu je nepoškozený.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Inventarizovaný archivní fond vznikl z činnosti Svazu protifašistických bojovníků – okresního výboru v Horšovském Týně. Archiválie dokumentují působení okresního výboru organizace a částečně i činnost místních jednot na horšovskotýnském okrese. Ta spočívala v dokumentování odboje, spolčování členů, pomoci členům a v osvětě, v jejímž rámci se pořádaly vzpomínkové akce, oslavy, besedy apod. Členové svazu rovněž aktivně pomáhali při zřizování jednotných zemědělských družstev, jejichž chod pak sledovali.

Související archiválie se nacházejí v archivních fondech místních jednot, dále v archivních fondech Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Domažlice, Národní fronta – okresní výbor Horšovský Týn a v archivním fondu Svaz protifašistických bojovníků – krajský výbor Plzeň, který je uložen ve Státním oblastním archivu v Plzni.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně archivní fond Svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Horšovský Týn uspořádala a archivní pomůcku zpracovala v roce 2016 Mgr. Radka Kinkorová.

V Horšovském Týně dne 25. 7. 2017

Mgr. Radka Kinkorová

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně (dále jen SOkA Domažlice), fond Okresní národní výbor Horšovský Týn, karton č. 90, inv. č. 307, spolky dle spolkového katastru.

SOkA Domažlice, fond Místní národní výbor Pučlice, karton č. 27, inv. č. 106, spolky, 1947–1948.

Literatura

MACHATKOVÁ, Raisa – KŘEŠŤAN, Jiří. Pořádání spolkových archivů. *Archivní časopis*, 2005, roč. 55, s. 1–25.

Příloha: Seznam použitých zkratk

AP	archivní pomůcka
EL	evidenční list
ev. jedn.	evidenční jednotka
inv. č.	inventární číslo
JAF	jednotný archivní fond
JZD	jednotné zemědělské družstvo
kar	karton
KSČ	Komunistická strana Československa
MAV	místní akční výbor
NAD	Národní archivní dědictví
NF	Národní fronta
OV	okresní výbor
SBS	Svaz bojovníků za svobodu
SOA	Státní oblastní archiv
SOkA	státní okresní archiv
SPB	Svaz protifašistických bojovníků
ÚV	ústřední výbor

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
---------	-------	---------------	----------------

Spisy

Sekretariát předsedy

1	Směrnice, usnesení a prohlášení krajského výboru organizace	1955–1960	kar 1
2	Organizační pokyny	1953–1957	kar 1
3	Okresní konference	1956–1959	kar 1
4	Zápisy ze zasedání okresního výboru SPB Horšovský Týn	1955–1959	kar 1
5	Plány práce	1955–1960	kar 1
6	Zprávy o činnosti, hlášení jednotlivých jednot	1953–1960	kar 1
7	Členové okresního výboru SPB Horšovský Týn	1956–1959	kar 1
8	Kandidáti do okresního výboru SPB Domažlice	1960	kar 1
9	Spolupráce s organizacemi Národní fronty a s okresním národním výborem	1958–1960	kar 1
10	Soutěže místních jednot	1958–1959	kar 1

Zvláštní úkoly

11	Evidence členů	1956–1957	kar 1
----	----------------	-----------	-------

Agitačně propagační oddělení

12	Propagační akce (vzpomínkové akce, Mezinárodní pamětní dny odboje, Týden boje proti fašismu, osvětová činnost, besedy, nástiny projevů)	1955–1960	kar 1
----	--	-----------	-------

Sociální oddělení

13	Pomoc členům v sociálních záležitostech, sociální důvěrník	1958–1960	kar 1
----	--	-----------	-------

Název archivní pomůcky:	Svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Horšovský Týn
Značka archivního fondu:	SPB OV H. Týn
Časové rozmezí:	1953–1960
Počet evidenčních jednotek:	1 (1 karton)
Počet inventárních jednotek:	13
Rozsah v bm:	0,11
Stav ke dni:	25. 7. 2017
Zpracovatel archivního fondu:	Mgr. Radka Kinkorová
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Radka Kinkorová
Počet stran:	11
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Mgr. Radka Kinkorová dne 25. 7. 2017 čj. SOAP/010-0463/2017